

М. А. Шкуратава, Ю. А. Новікава

ВЫЯЎЛЕНЧАЕ МАСАЦТВА

Вучэбны дапаможнік для 1 класа
ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання

Для работы ў класе

*Данушчана Міністэрствам адукацыі
Рэспублікі Беларусь*

Мінск
«Адукацыя і выхаванне»
2011

УДК 73/76(075.2=161.3=161.1)

ББК 85.1я71

Ш67

Рэцэнзенты: адзел старажытнабеларускай культуры дзяржаўнай навуковай установы «Інстытут мовазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя Кандрата Крапівы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі» (загадчык аддзела кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт *Б. А. Лазука*); намеснік дырэктара па вучэбнай рабоце дзяржаўнай установы адукацыі «Сярэдняя агульнаадукацыйная школа № 185 г. Мінска», настаўнік вышэйшай катэгорыі *А. В. Грышкевіч*

Шкуратава, М. А.

Ш67 Выяўленчае мастацтва : вучэб. дапам. для 1-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання : для работы ў класе / М. А. Шкуратава, Ю. А. Новікава. — Мінск : Адукацыя і выхаванне, 2011. — 96 с. : іл.

ISBN 978-985-471-426-4.

УДК 73/76(075.2=161.3=161.1)
ББК 85.1я71

ISBN 978-985-471-426-4

© Шкуратава М. А., Новікава Ю. А., 2011
© Афармленне. РУП "Выдавецтва
Адукацыя і Выхаванне, 2011"

Дарагія першакласнікі!

Вы прыйшлі ў школу, каб навучыцца чытаць, пісаць, маляваць...

Мы, аўтары гэтага вучэбнага дапаможніка, разам з вашым настаўнікам паспрабуем дапамагчы вам адкрыць цудоўны свет мастацтва, бачыць навакольнае асяроддзе вачамі сапраўднага мастака, пазнаёміцца з сакрэтамі чаруючага майстэрства і маляваць па правілах і законах прыгажосці.

Давайце ж разам адправімся ў захапляючае падарожжа па дзівоснай краіне Выяўленчае мастацтва.

Аўтары

ЗМЕСТ

1. ПРЫГАЖОСЦЬ НАВАКОЛЬНАГА АСЯРОДДЗЯ	6
2. ЧАРОЎНЫ СВЕТА МАСТАЦТВА	8
3. МАСТАЦТВА СТВАРЭННЯ ВОБРАЗАЎ	18
Азбука мастацтва	18
Сакрэты майстэрства	48
Тайны кавалачка гліны	53
4. МАСТАЦКАЯ МАЙСТЭРНЯ	57
5. СВЕТА МАСТАЦКІХ ТЭХНІК	76
6. СВЕТА ЛІНІЙ І ФАРБАЎ	90

Умоўныя абазначэнні

- – выканайце заданні ў адпаведнасці з умоўнымі абазначэннямі
- – звярніце ўвагу на стан прыроды
- – звярніце ўвагу на форму і прапорцыі аб’ектаў
- – звярніце ўвагу на кампазіцыйнае вырашэнне твора (аб’екта)
- – звярніце ўвагу на колеравае (тонавае) вырашэнне кампазіцыі
- – звярніце ўвагу на мастацка-пластычнае вырашэнне вобраза (вобразаў)
- – звярніце ўвагу на прыёмы адлюстравання (вырэзвання, лепкі)
- – звярніце ўвагу на паслядоўнасць выканання выявы (кампазіцыі)
- – звярніце ўвагу на арнамент (дэкор) аб’екта (прадмета)
- – недасканалая выява, знайдзіце памылкі

1. ПРЫГАЖОСЦЬ НАВАКОЛЬНАГА АСЯРОДДЗЯ

Фарбы роднага краю.

1

2

3

4

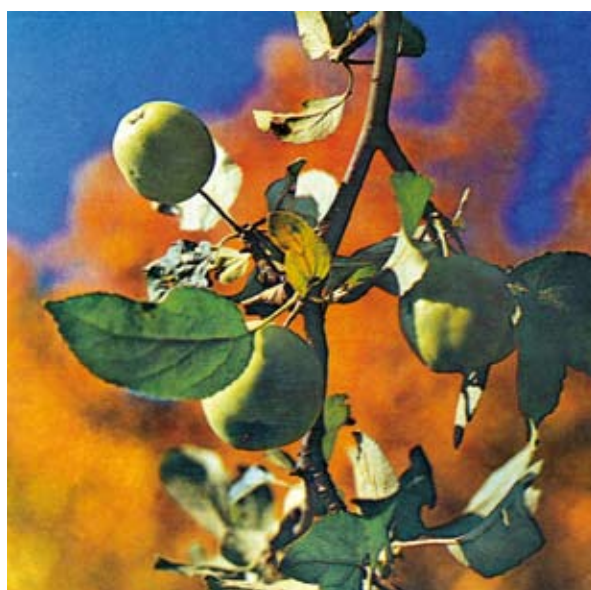
5

6

7

8

2. ЧАРОЎНЫ СВЕТ МАСТАЦТВА

Жывапіс. Таямнічы свет жывапісных твораў.

1

П. Масленікаў. «Сакавіцкі вечар». Алей. 1983 год

2

А. Гугель. «Бягуць ручаі». Алей. 1979 год

3

М. Савіцкі. «Хлеб новага ўраджаю». Алей. 1972 год

4

П. Сезан. «Нацюрморт з баклажанамі». Алей.
1893–1894 гады

Графіка. Мастацкія магчымасці двух колераў.

1

М. Сеўрук. «Старое дрэва». Афорт. 1930-я гады

2

А. Зямцоў. Ілюстрацыя да твора А. Пушкіна
«Казка аб мёртвай царэўне і сямі асілках».
Дрэварыт. 1881 год

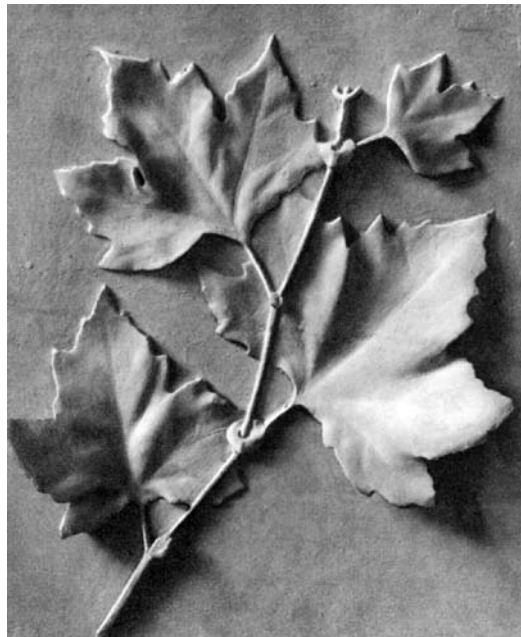

Скульптура. Дасканаласць скульптурных твораў.

Рэльеф.

1

2

3

М. Дзбоеў. Помнік у Алагірскай цясніне. 1986 год

Аб'ёмная скульптура.

1

М. Чыжоў. «Маці, якая вучыць дачку грамаце». Гіпс. 1873 год

2

Скульптурная кампазіцыя «Смага». Брэсцкая крэпасць-герой. Дэкаратыўны жалезабетон. 1970-я гады

Архітэктэра. Прыгажосць архітэктурных пабудов.

1

Камянец. Вежа. 13 стагоддзе. Помнік абарончага
дойлідства

2

Ружаны (Пружанскі раён). Палацавы комплекс.
17–18 стагоддзі

3

Гродна. Касцёл езуітаў (цяпер фарны). 18 стагоддзе

4

Мінск. Нацыянальная бібліятэка Беларусі

Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Чарадзейны свет прадметаў побыту.

1

А. Такарэўскі. Набор посуду. Чорнаглянцавая кераміка. 1972 год

2

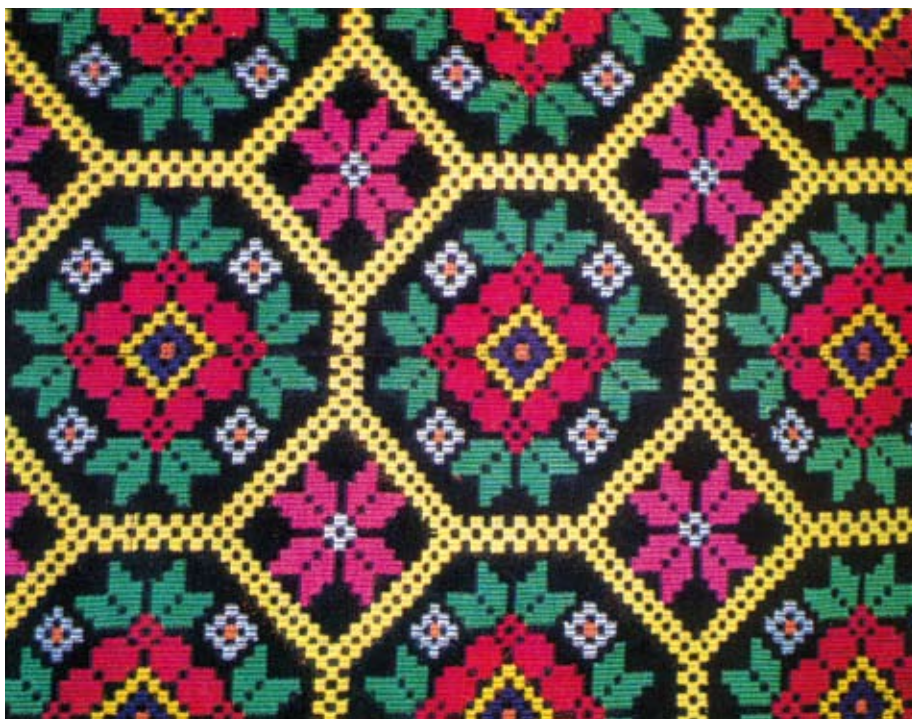
А. Пракаповіч. Набор для бульбы. Гліна, роспіс ангобам. 1972 год

3

А. Арцёмінка. «Тройка». Саломка. 1972 год

4

Н. Дмітракова. Посцілка. Фрагмент. Ручное ткацтва. 1970 год

Мастацкія матэрыялы і інструменты

1

3

Вызначце, якія матэрыялы, прыстасаванні і інструменты выкарыстоўваюць мастак-жывапісец, мастак-графік, скульптар, дызайнер.

3. МАСТАЦТВА СТВАРЭННЯ ВОБРАЗАЎ

Азбука мастацтва

Адлюстраванне жывёл.

Выбар велічыні малюнка, размяшчэнне выявы на фармаце.

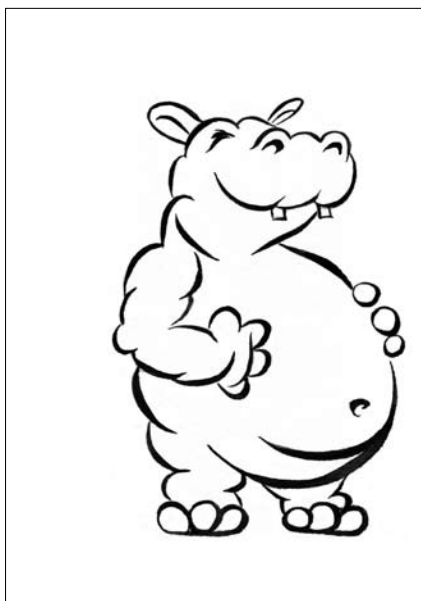
1

2

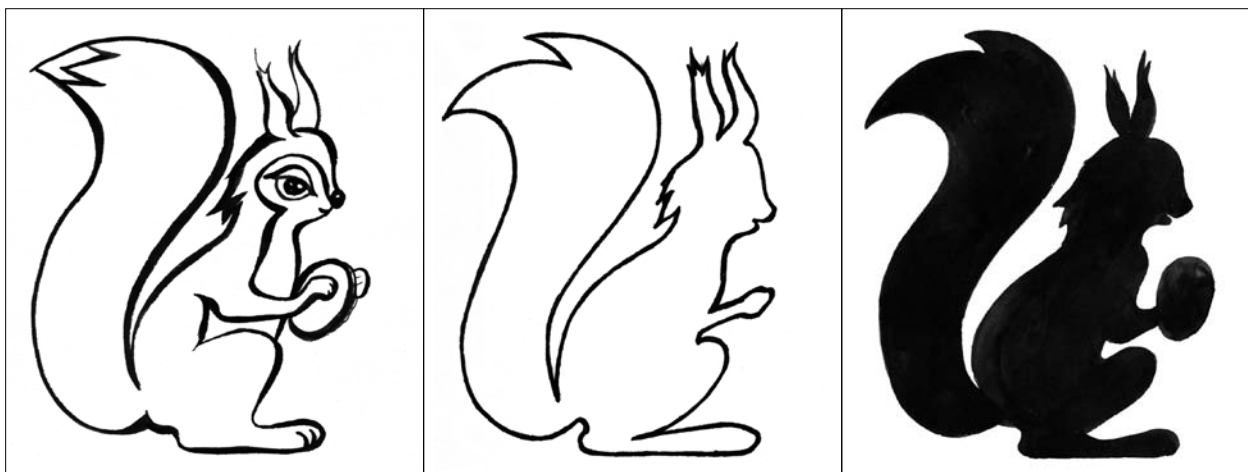
3

4

Віды адлюстраванняў. Выбар становішча фармату для работы.

1

2

3

4

5

Разгледзьце ўважліва ілюстрацыі. Параўнайце адлюстраванні вавёрккі паміж сабой. Чым яны адрозніваюцца?

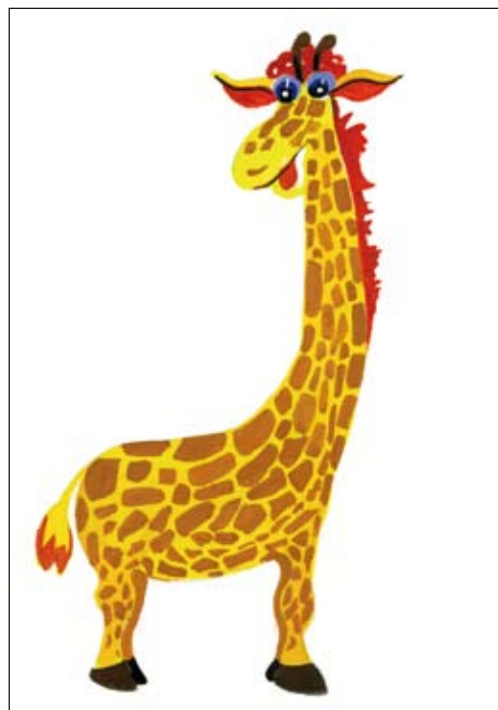

Рэалістычнае і дэкаратыўнае адлюстраванне жывёл.

1

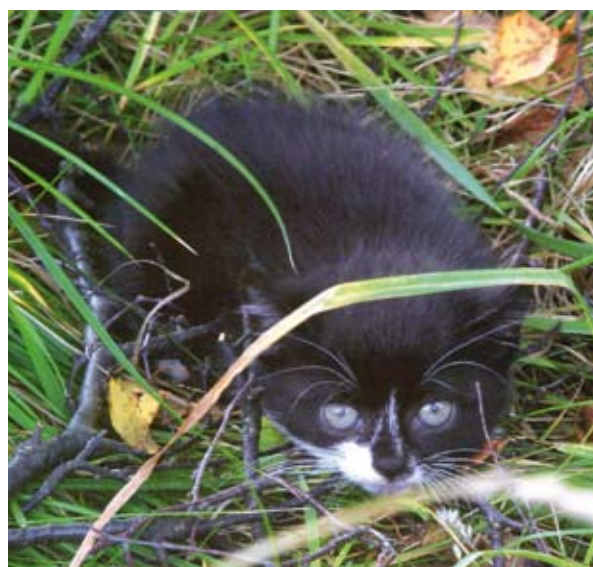
2

3

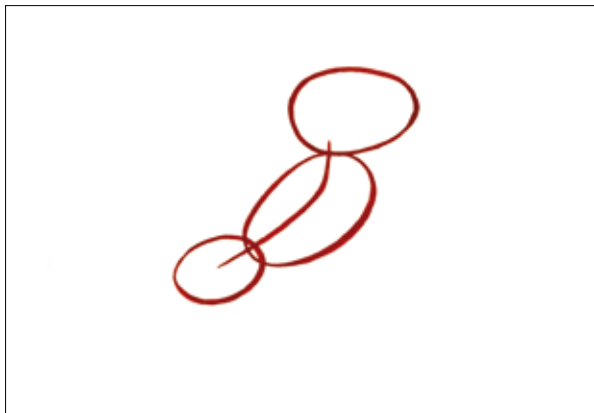

4

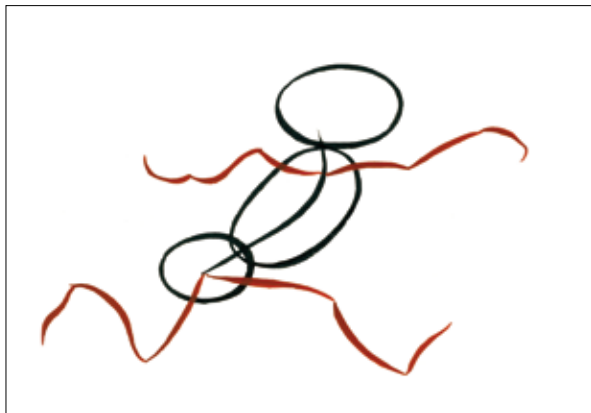

А. Духневіч. «Чорны кот». 1990 год

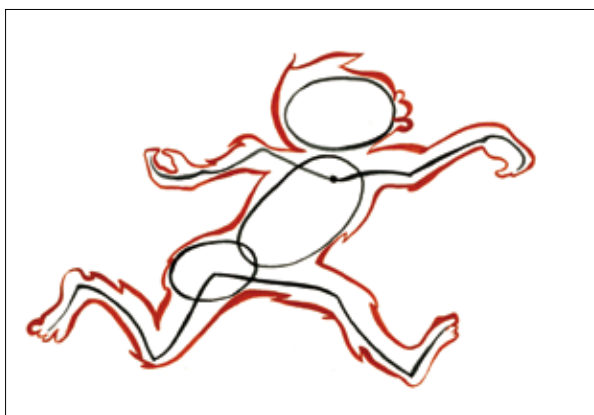
Паслядоўнасць адлюстравання вобразаў жывёл.

1.1

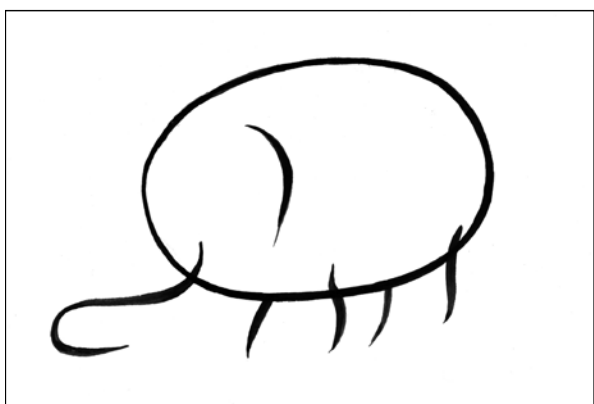
1.2

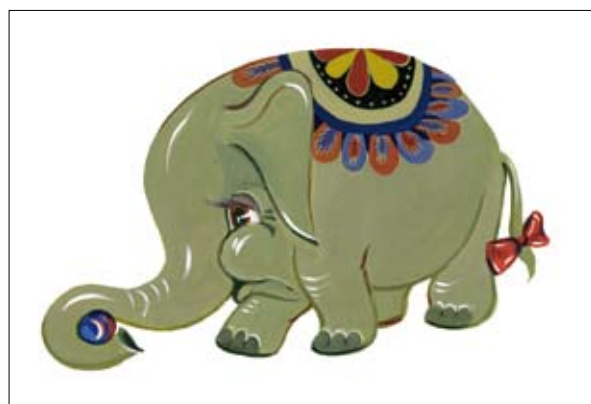
1.3

1.4

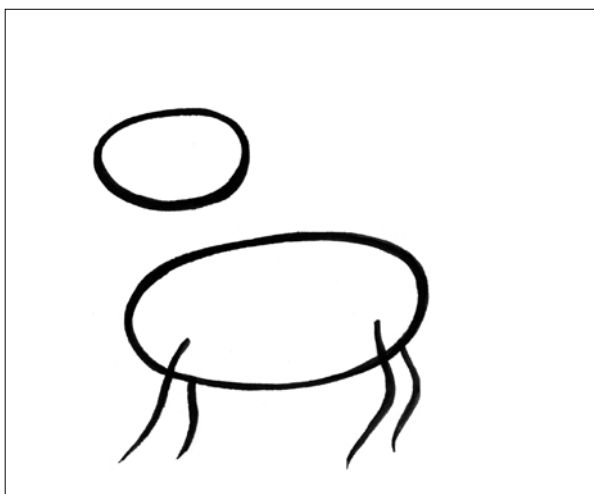

2.1

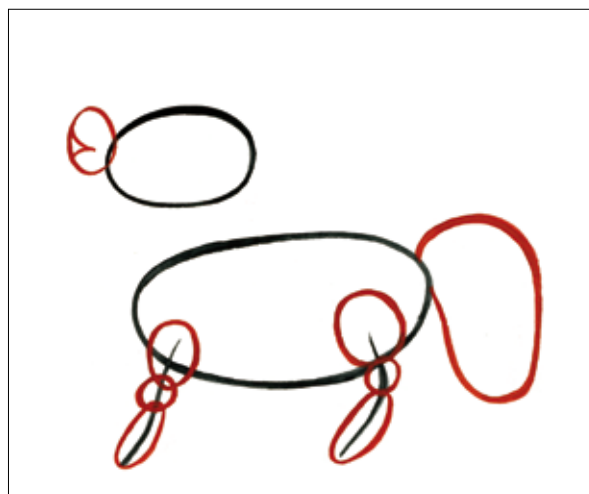

2.2

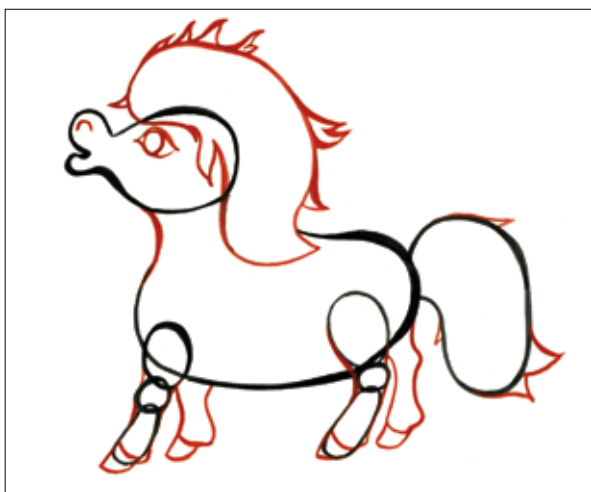

3.1

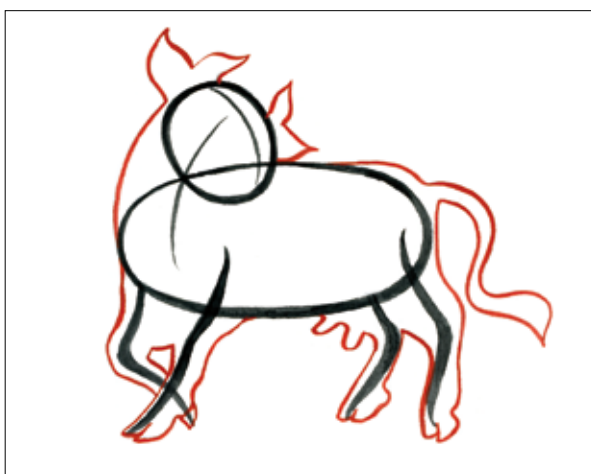
3.2

3.3

3.4

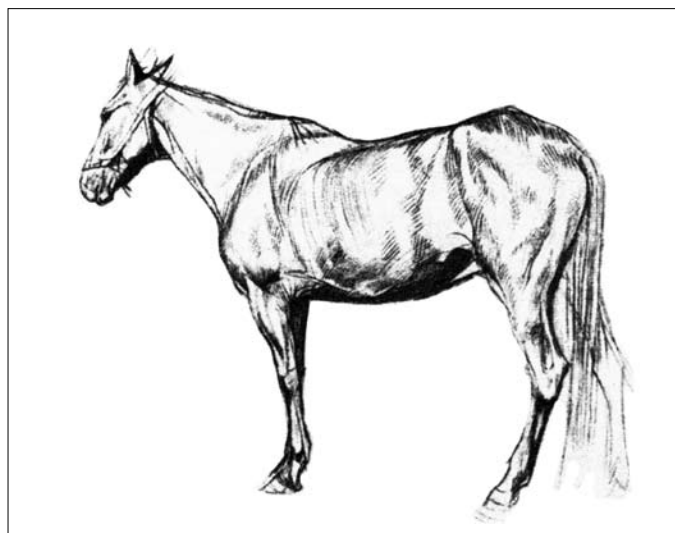
4.1

4.2

Адлюстраванне жывёл графічнымі сродкамі.

1

В. Сяроў. «Конь». Аловак. 1884 год

2

3

Адлюстраванне фантазійных вобразаў.

1

2

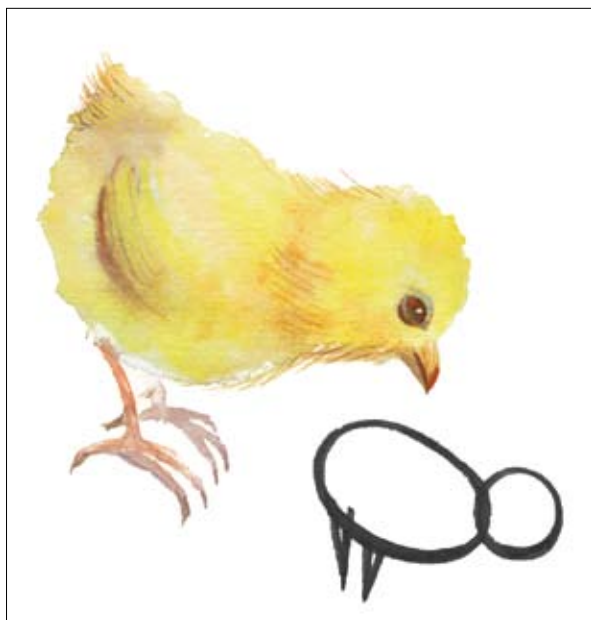
3

В. Васняцоў. «Гамаюн – птушка-вяшчун».
1897 год

Адлюстраванне птушак.

Рэалістычнае адлюстраванне птушак. Перадача руху.

1

2

3

4

Дэкаратыўнае адлюстраванне птушак.

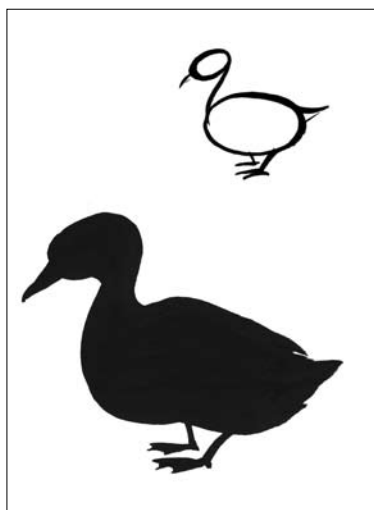

5

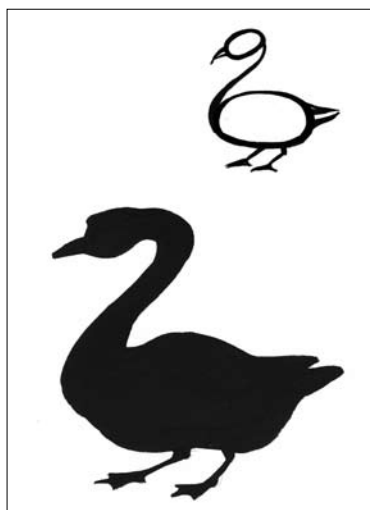

6

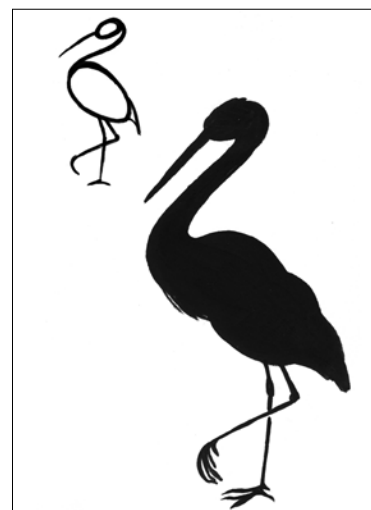
Сілуэтнае адлюстраванне птушак.

7

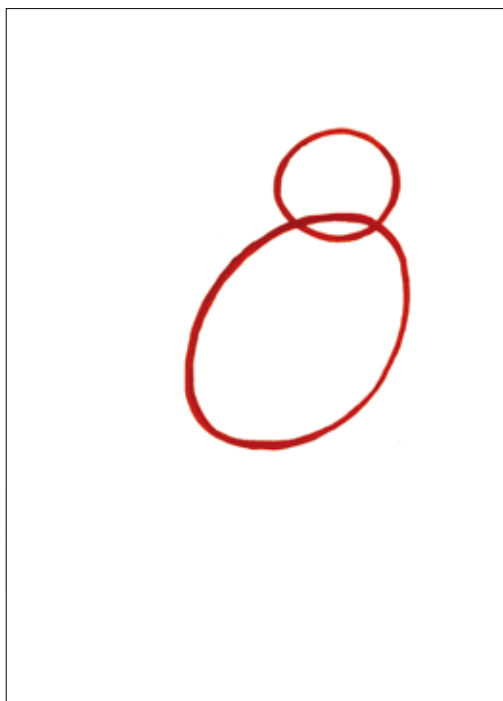
8

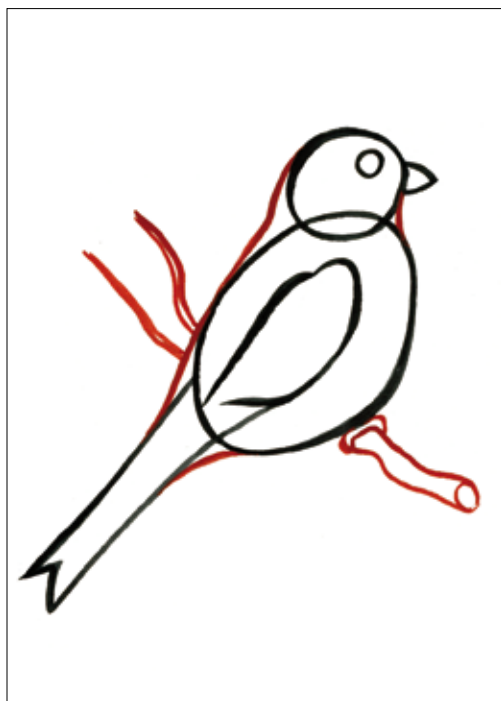
9

Паслядоўнасць адлюстравання птушкі.

10.1

10.2

10.3

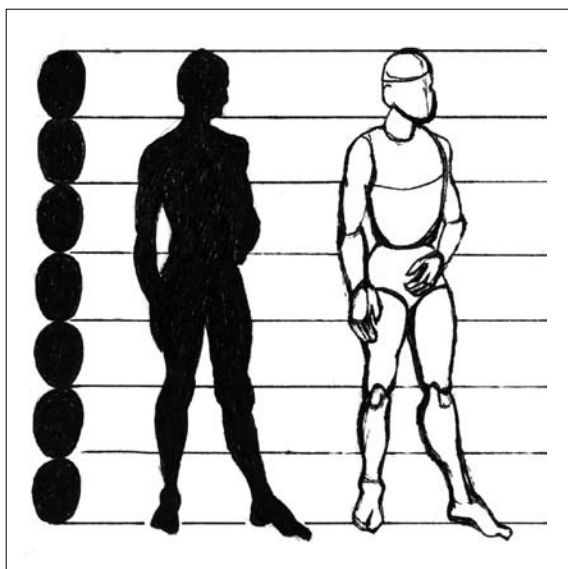
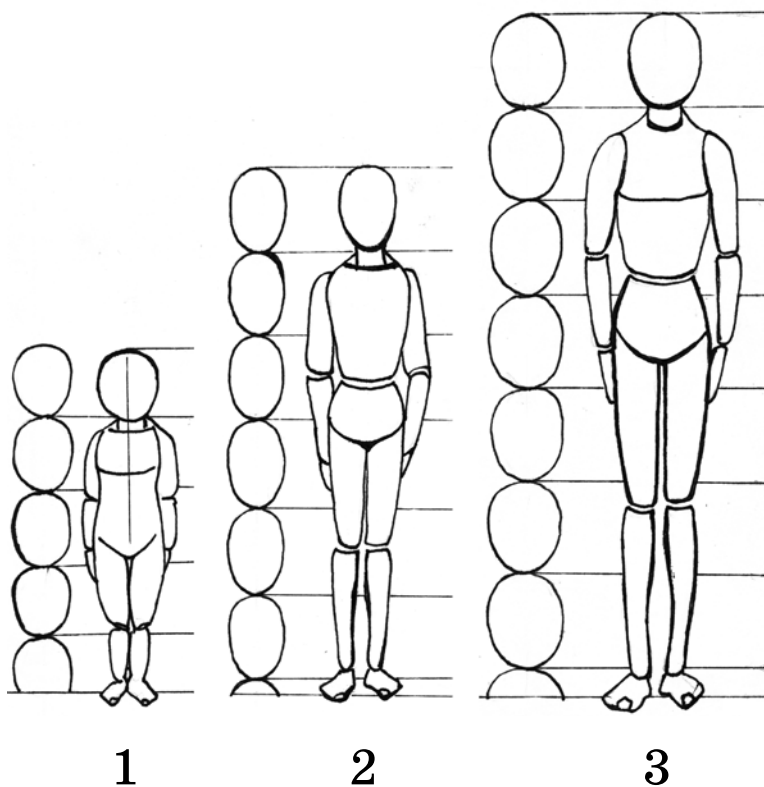

10.4

Адлюстраванне чалавека.

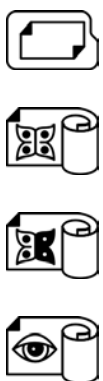
Прапорцы фігур дзіцяці і дарослага чалавека.

5

6

7.1

7.2

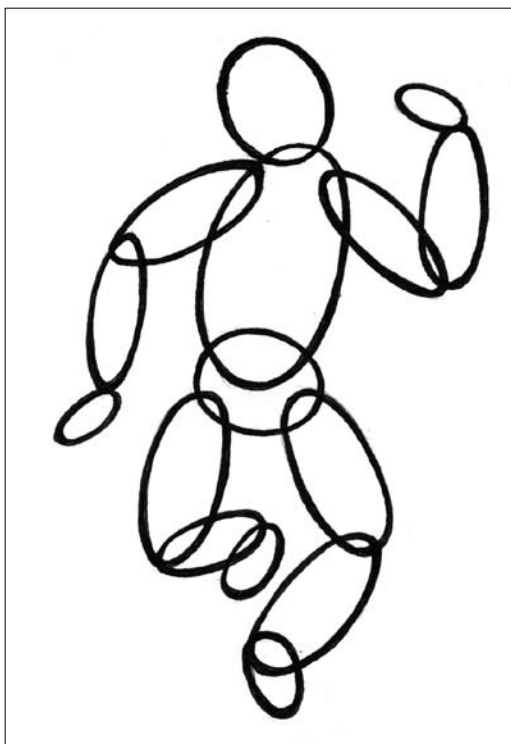
Перадача ў малюнку рухаў чалавека.

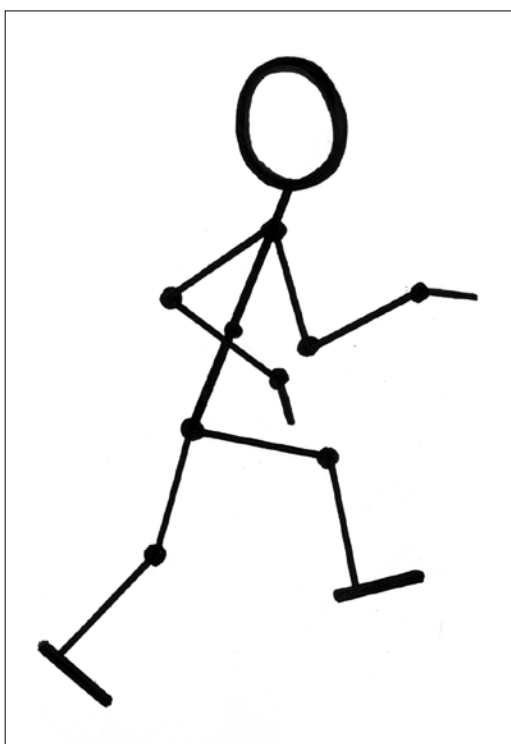
8

9

10

11

12

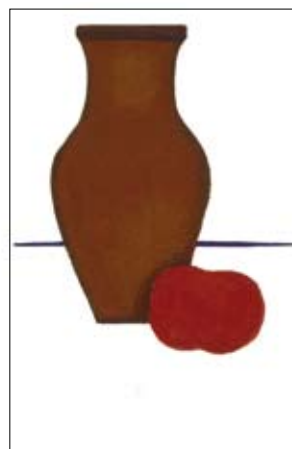
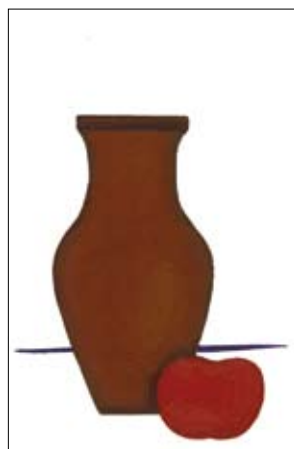

Адлюстраванне нацюрморта.

Выбар велічыні выявы і размяшчэнне нацюрморта на карціннай плоскасці.

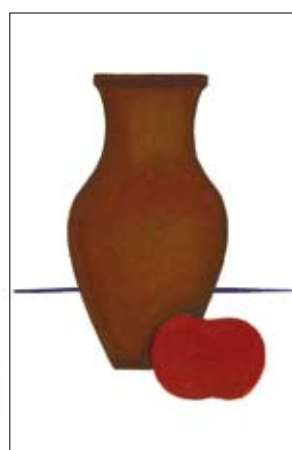
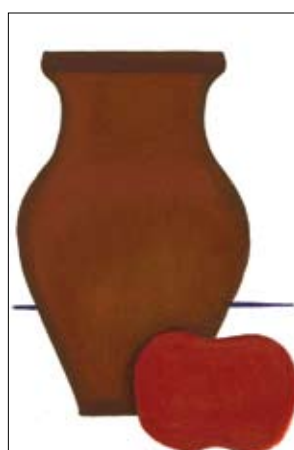
1.1

1.2

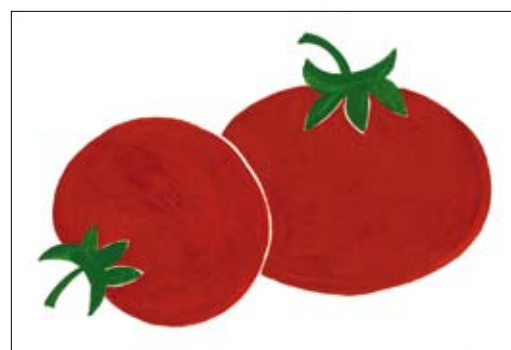
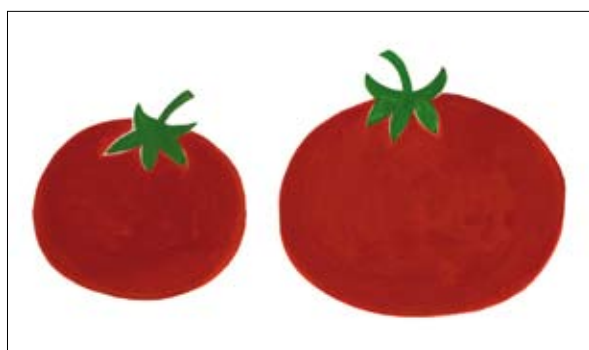

1.3

1.4

Кампазіцыйная ўзаемасувязь прадметаў нацюрморта.

2

3

Лакальны (прадметны) колер аб'ектаў. Мадэліраванне аб'ёму прадметаў пры дапамозе блікаў.

4

5

6

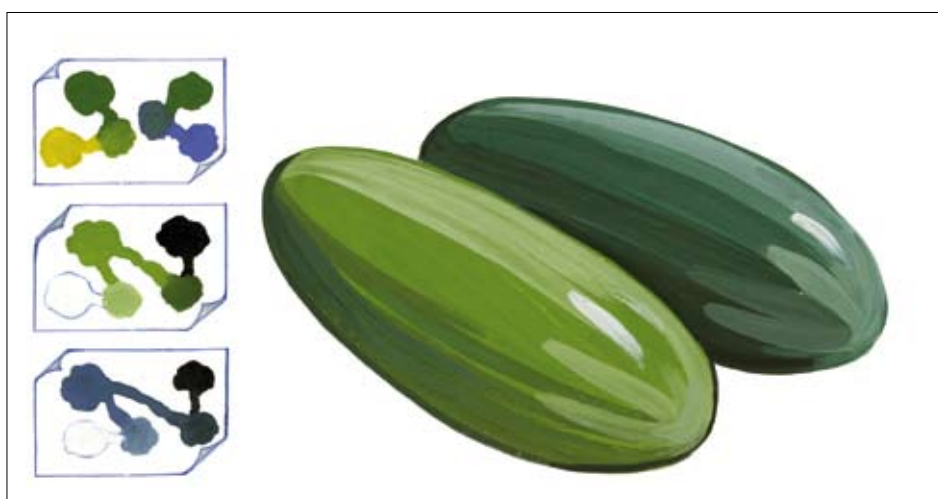

Мадэліраванне аб'ёму прадметаў пры дапамозе чорнай і белай фарбаў.

7

Мадэліраванне аб'ёму прадметаў святлацэнём.

8

9

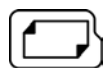

10

А. Гугель. «Лімонь». Алей. 1959 год

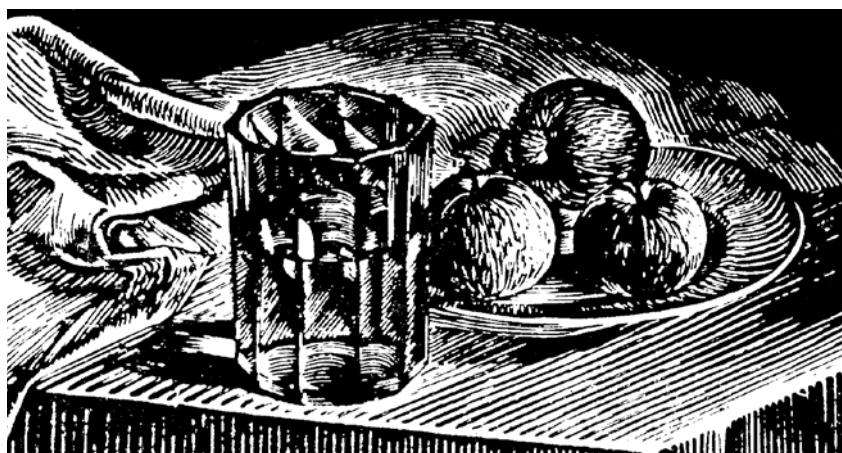
Вылучэнне кампазіцыйнага цэнтра асвятленнем.

11

В. ван Альст. «Нацюрморт з садавінай». Алей.
1681 год

Графічнае адлюстраванне нацюрморта.

12

А. Іглін. «Нацюрморт». Гравюра на дрэве.
1928 год

Дэкаратыўны нацюрморт.

13

14

М. Сар'ян. «Усходнія кветкі». Тэмпера. 1916 год

Адлюстраванне пейзажу.

Перадача глыбіні прасторы, стану і настрою ў пейзажы.

1

М. Чэпiк. «Дарогi Мiншчыны». Алей. 1982 год

2

В. Цвiрка. «Зiма». Алей. 1971 год

3

Ф. Васільеў. «Мокры луг». Алей. 1872 год

4

П. Масленікаў. «Пасля дажджу». Алей. 1993 год

Каларыт пейзажу.

5

Ф. Гумен. «Сабор у Пажайслісе». Акварэль.
1988 год

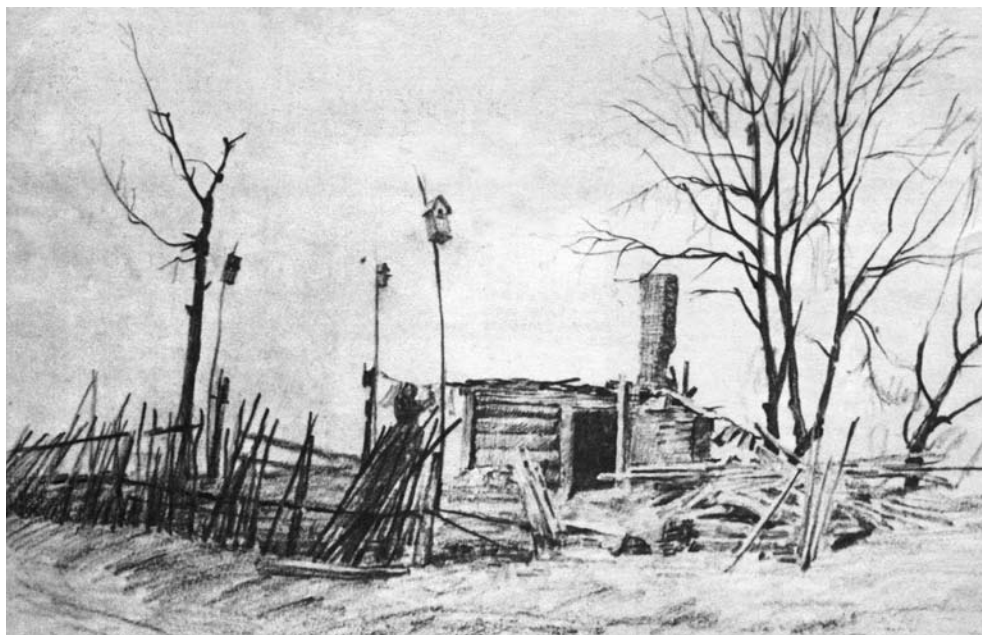

6

І. Бархаткоў. «Сакавік. Закінутая вёска». Алей.
1991 год

Графічнае адлюстраванне пейзажу.

7

Б. Неменскі. «Ізноў жыццё». Аловак. 1943 год

8

У. Садзін. «Палескі пейзаж». Лінарыт. 1986 год

Адлюстраванне сюжэтна-тэматычных кампазіцый.

Вылучэнне галоўнага ў кампазіцыі.

1

М. Філіповіч. «Казачны сюжэт». Алей.
1920-я гады

2

Л. Шчамялёў. «Каляднікі ў Ракаве». Алей.
1991 год

Перадача руху аб'ектаў.

3

А. Ткачоў, С. Ткачоў. «Горкі хлеб Пабеды». Алей. 1986–1990 гады

4

І. Рудчык. «Песня партизан». Алей. 1982 год

5

В. Васняцоў. «Скок асілка». Алей. 1913 год

6

М. Літвін. Ілюстрацыя да казкі «Рэпка»

Кампазіцыйная ўзаемасувязь элементаў мастацкага твора.

7

В. Тальберг. «Мастацкая гімнастыка». Алей. 1979 год

8

Э. Ілтнер. «Хакей». Алей. 1979 год

9

Б. Дзехцяроў. Ілюстрацыя да твора А. Пушкіна
«Казка аб мёртвай царэўне і сямі асілках». Туш.
1949 год

10

І. Бруні. «Навагодні загад». Аловак. 1981 год

Адлюстраванне добрых і злых вобразаў.

11

12

13

14

Т. Шаварава. Ілюстрація да рускай народнай казкі
«Сястрыца Алёнушка і братка Іванушка»

Сакрэты майстэрства

Упрыгожванне прадметаў побыту.

Выбар велічыні дэкору.

1

Цукерніца. Срэбра, эмаль, скань. Фабрыка
І. Хлебнікава. Расія. 1896–1908 гады

2

М. Шушыла. Куфар. Вёска Крамно. Беларусь.
1950-я гады

3

М. Бяляеў. Паднос «Букет кветак на бірузовым фоне». 1982 год

4

Н. Ганчарова. Паднос «Палацавы». 1984 год

Узоры размяшчэння арнаменту.

Стварэнне кампазіцый дэкаратыўна-прыкладнага характару.

Кампазіцыйныя варыянты размяшчэння дэкору на прадметах рознай формы.

1

2

3

4

5

6

7

8

Тайны кавалачка гліны

Лепка рэльефу.

Паслядоўнасць лепкі рэльефу.

1.1

1.2

1.3

1.4

2

Лепка аб'ёмных аб'ектаў.

1

М. Ржавуцкі. «Цацкі». Неманіца. Беларусь.
1985 год

2

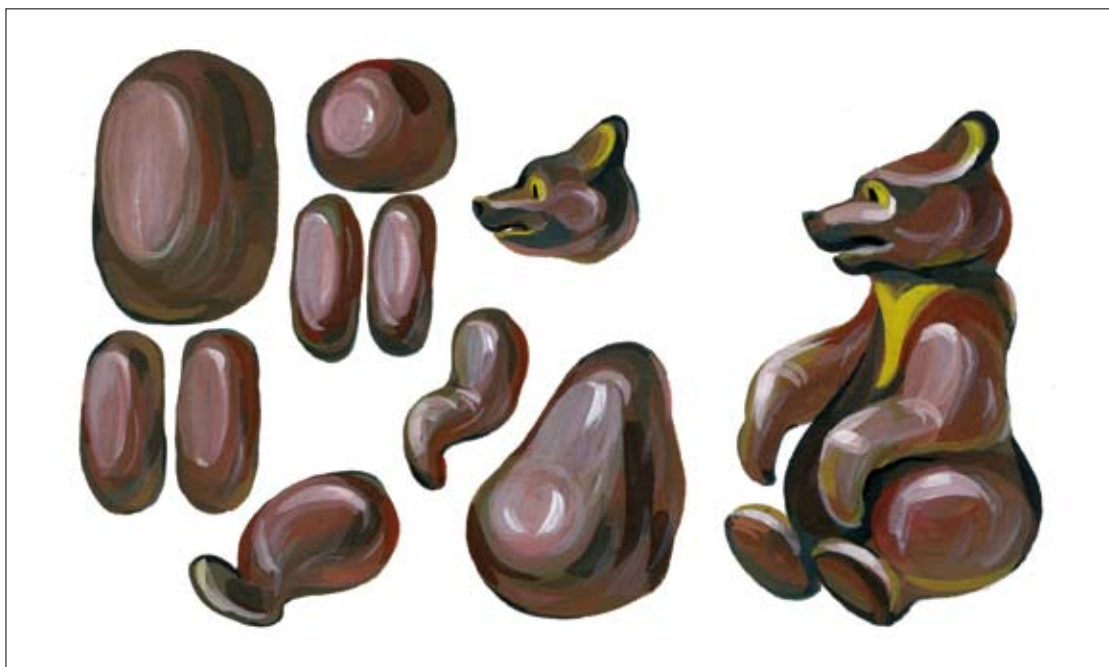

3

П. Шматко. «Цацкі». Зембін. Беларусь. 1990 год

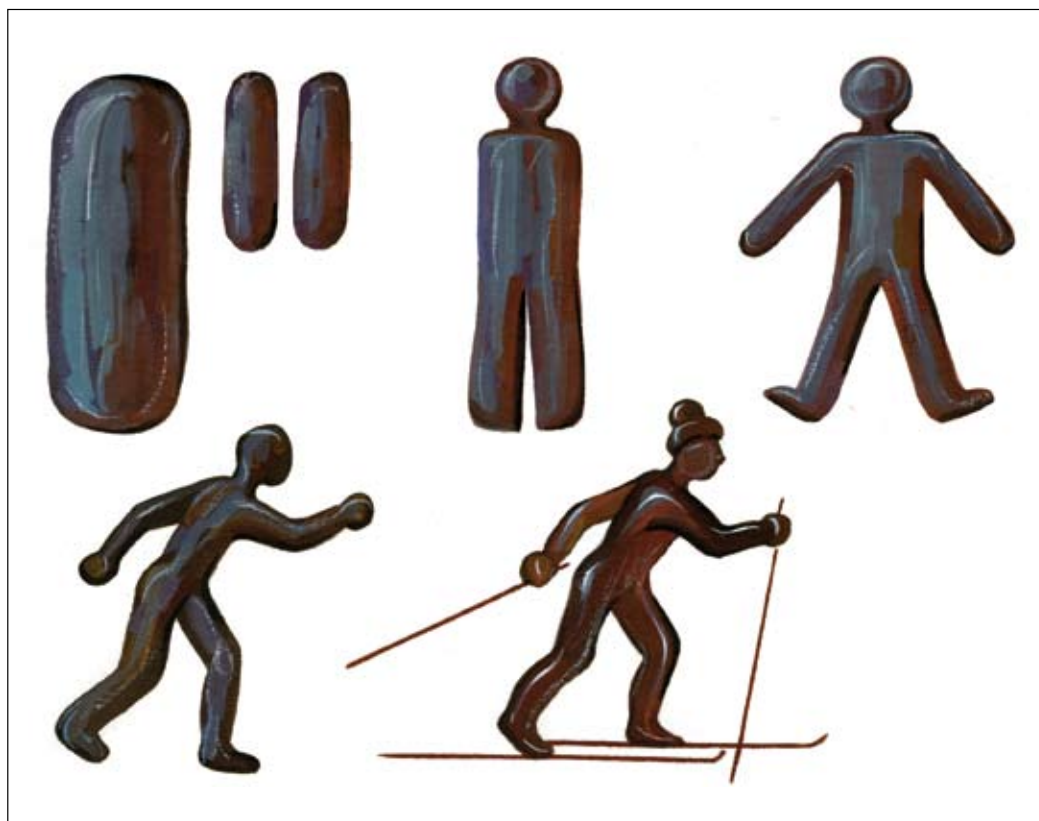
Лепка жывёл і чалавека.

4

5

6

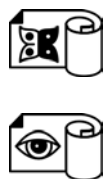
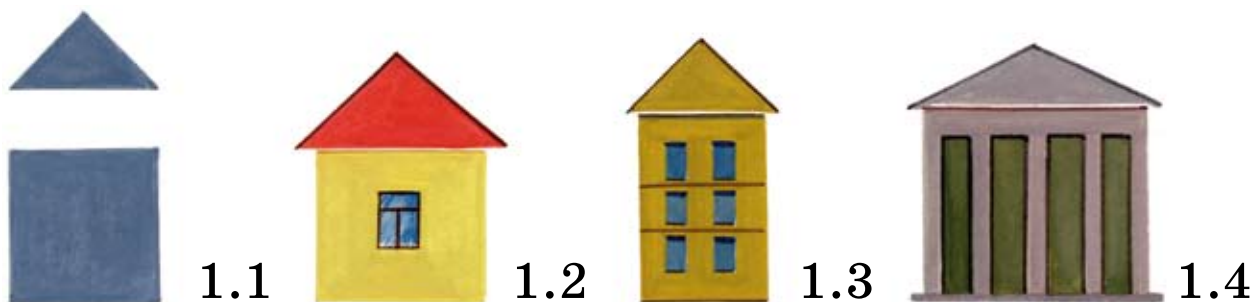
М. Стрэльчанка. «Каза і казёл». Лагойск. Беларусь.
2010 год

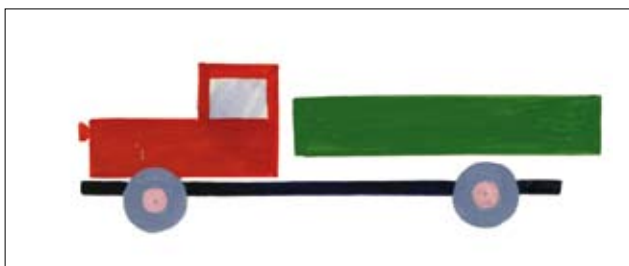
4. МАСТАЦКАЯ МАЙСТЭРНЯ

Вучымся маляваць аб'екты.

Адлюстраванне пабудовы.

Адлюстраванне машын.

1

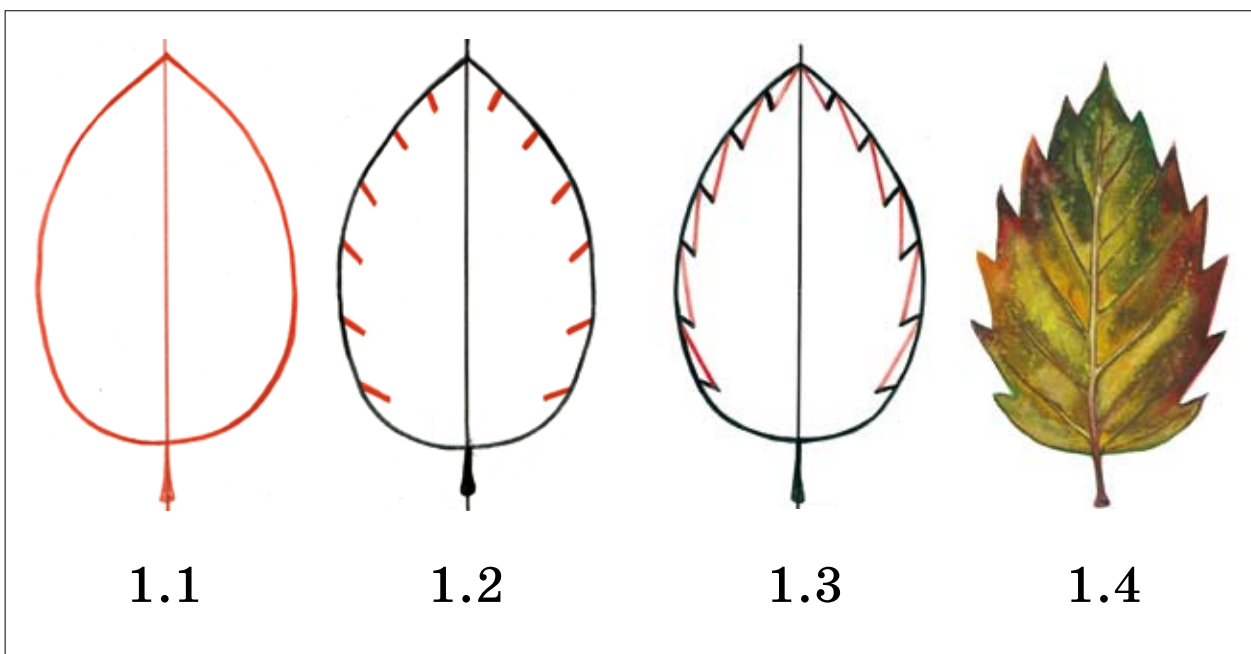
2

3

Адлюстраванне лісця, галінак, дрэў.

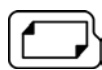

1.1

1.2

1.3

1.4

2.1

2.2

2.3

2.4

3.1

3.2

3.3

4

5

6

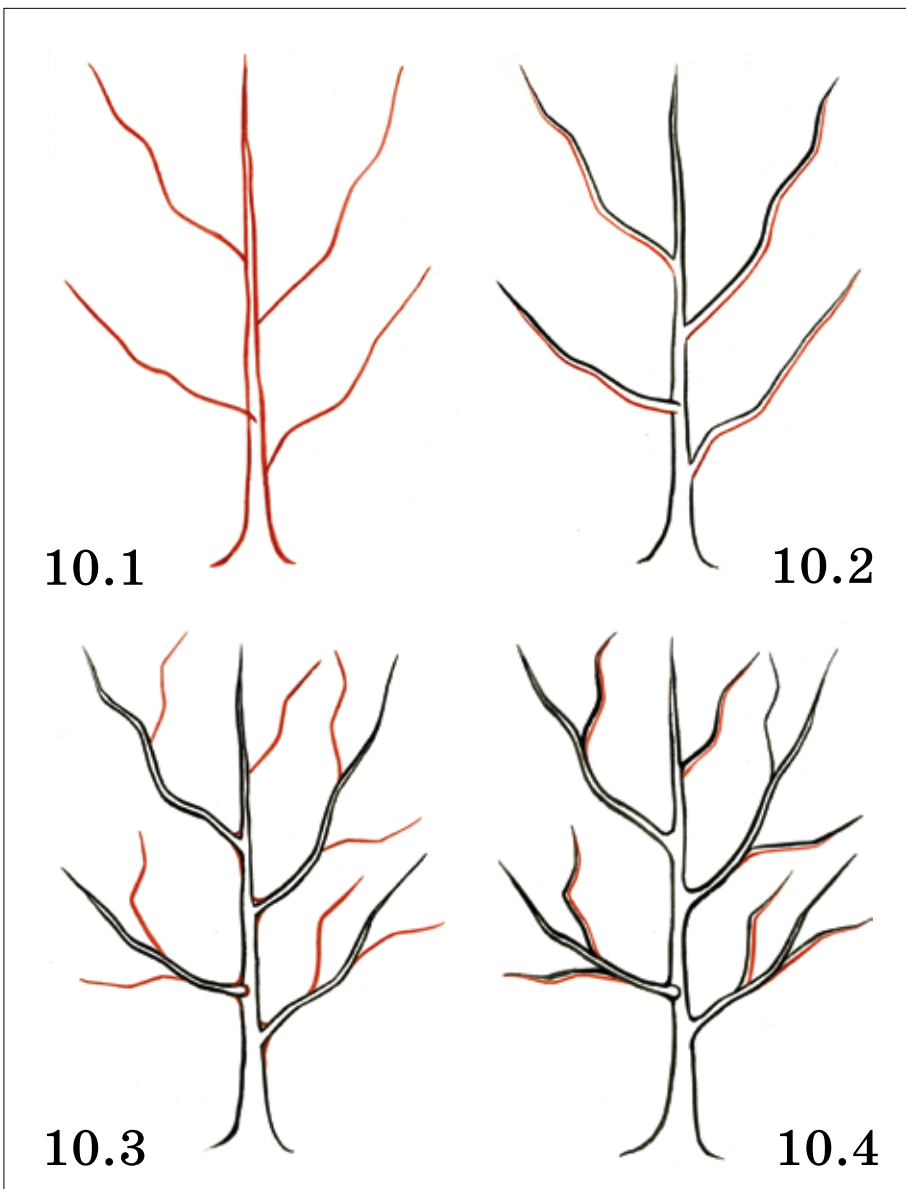
7

8

9

10.1

10.2

10.3

10.4

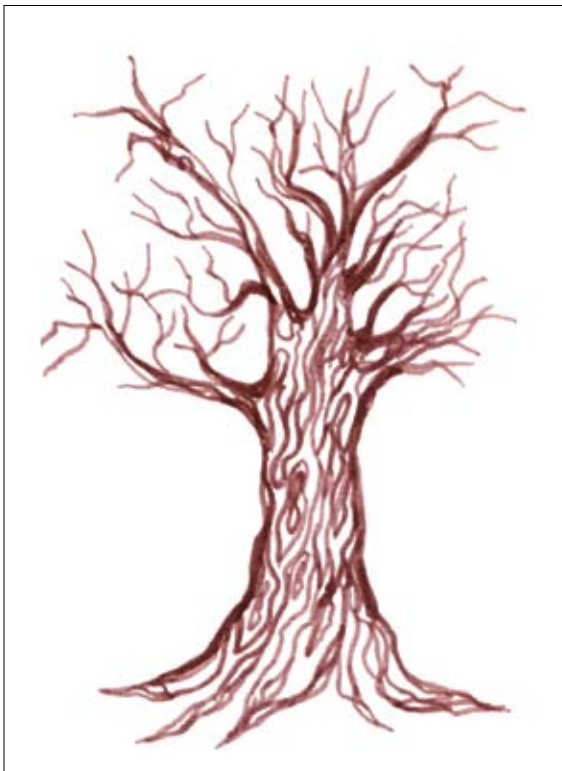

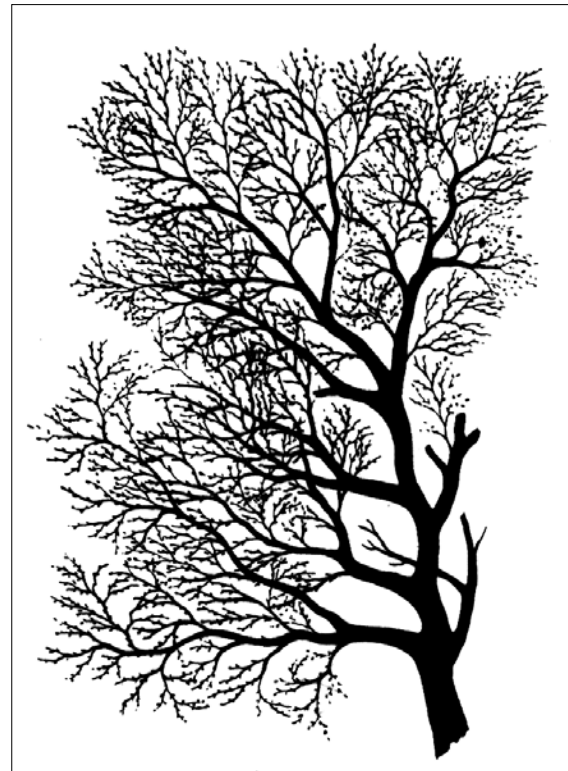
11

12

13

14

Адлюстраванне партрэта.

1.1

2.1

1.2

2.2

1.3

2.3

1.4

2.4

3

В. Паленаў. «Партрэт жанчыны». Аловак

4

В. Волкаў. «Партрэт М. Багдановіча». Алей.
1927 год

Адлюстраванне жывёл.

1.1

1.2

2

3

4

5

6

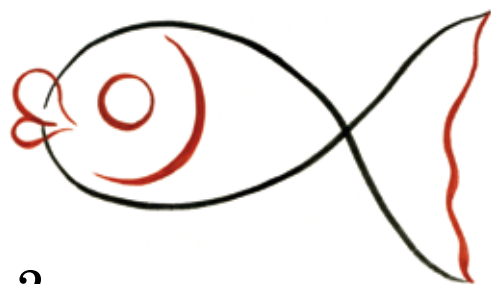
7

Адлюстраванне рыбак.

1.1

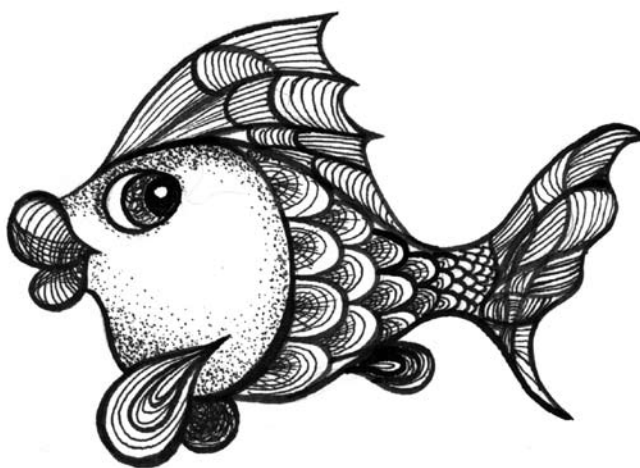
1.2

1.3

1.4

2

Вучымся упрыгожваць прадметы.

Элементы і матывы дэкору.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Паслядоўнасць выканання дэкору.

11.1

11.2

11.3

11.4

11.5

12.1

12.2

12.3

13.1

13.2

13.3

Геометричні і рослинні орнаменти.

14

15

16

17

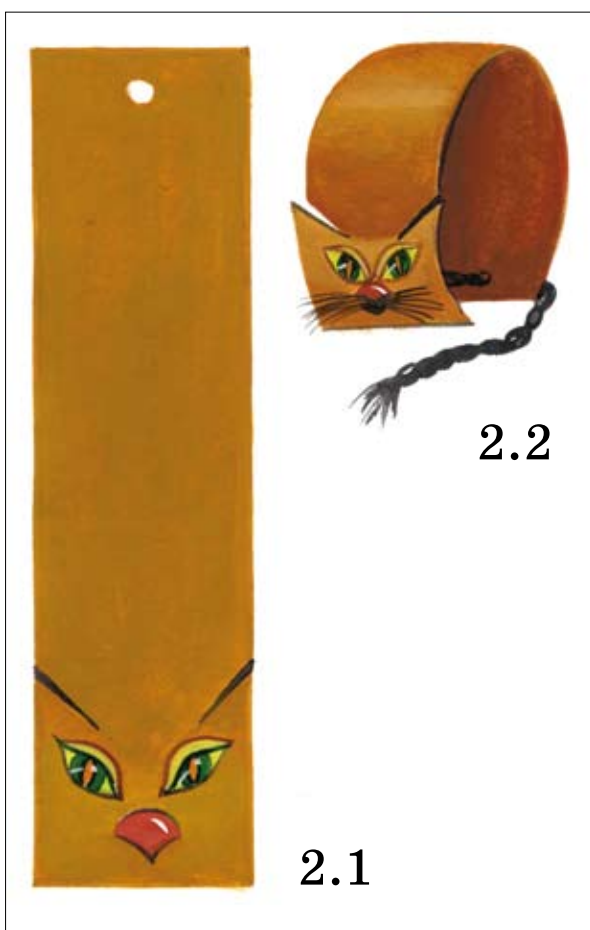

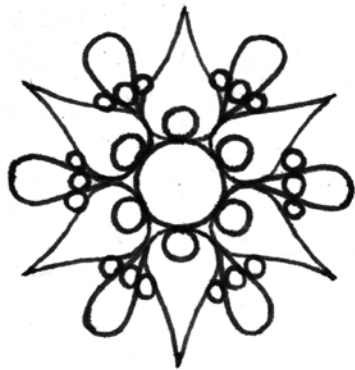
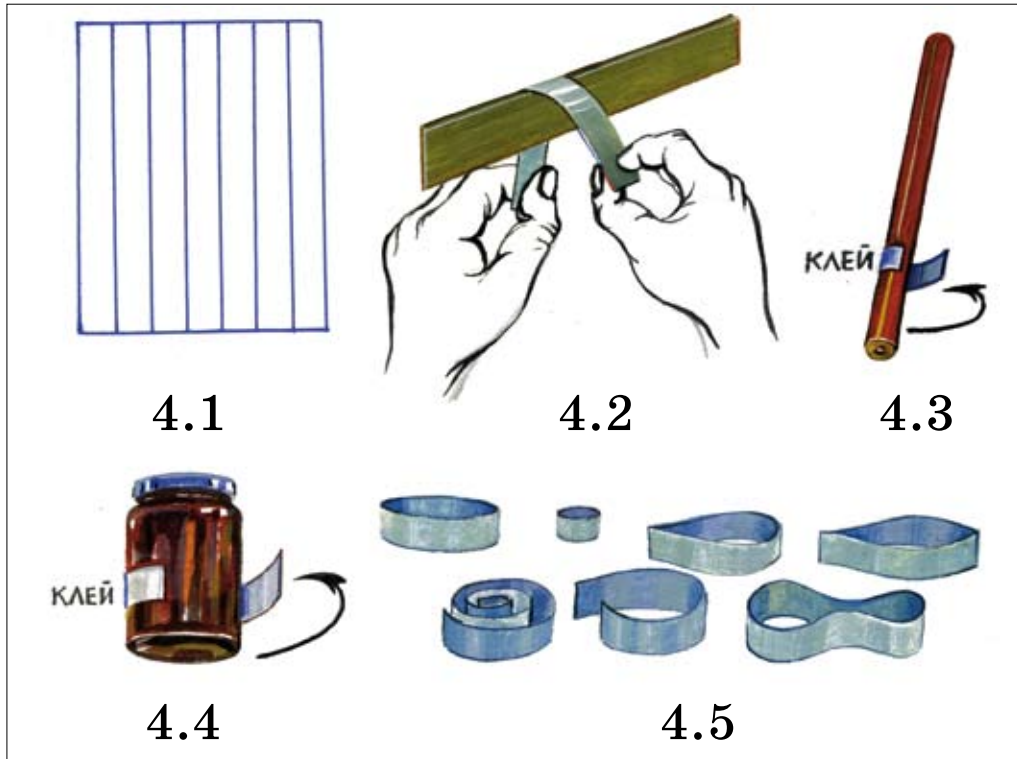
Вучимся канструяваць цацкі.

Цацкі з палоскі паперы.

1

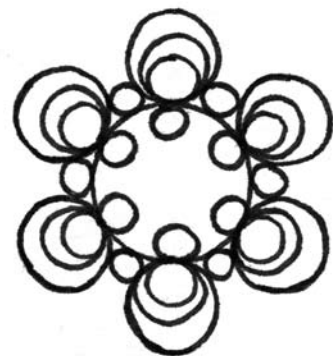

5

6

7

8

9

Цацкі з аркуша паперы.

1.1

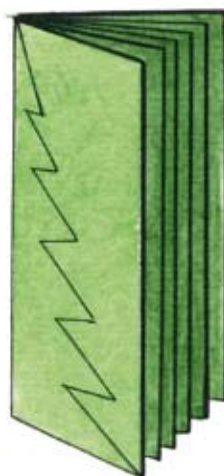
1.2

1.3

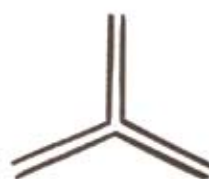
2

3.1

3.2

3.3

3.4

3.5

Упрыгожванні на навагоднюю ёлку.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Аб'ёмныя цацкі з рознакаляровай паперы.

1

2

3

4

5

5. СВЕТ МАСТАЦКІХ ТЭХНІК

Мастацтва жывапісу.

1.1

1.2

1.3

1.4

1.5

1.6

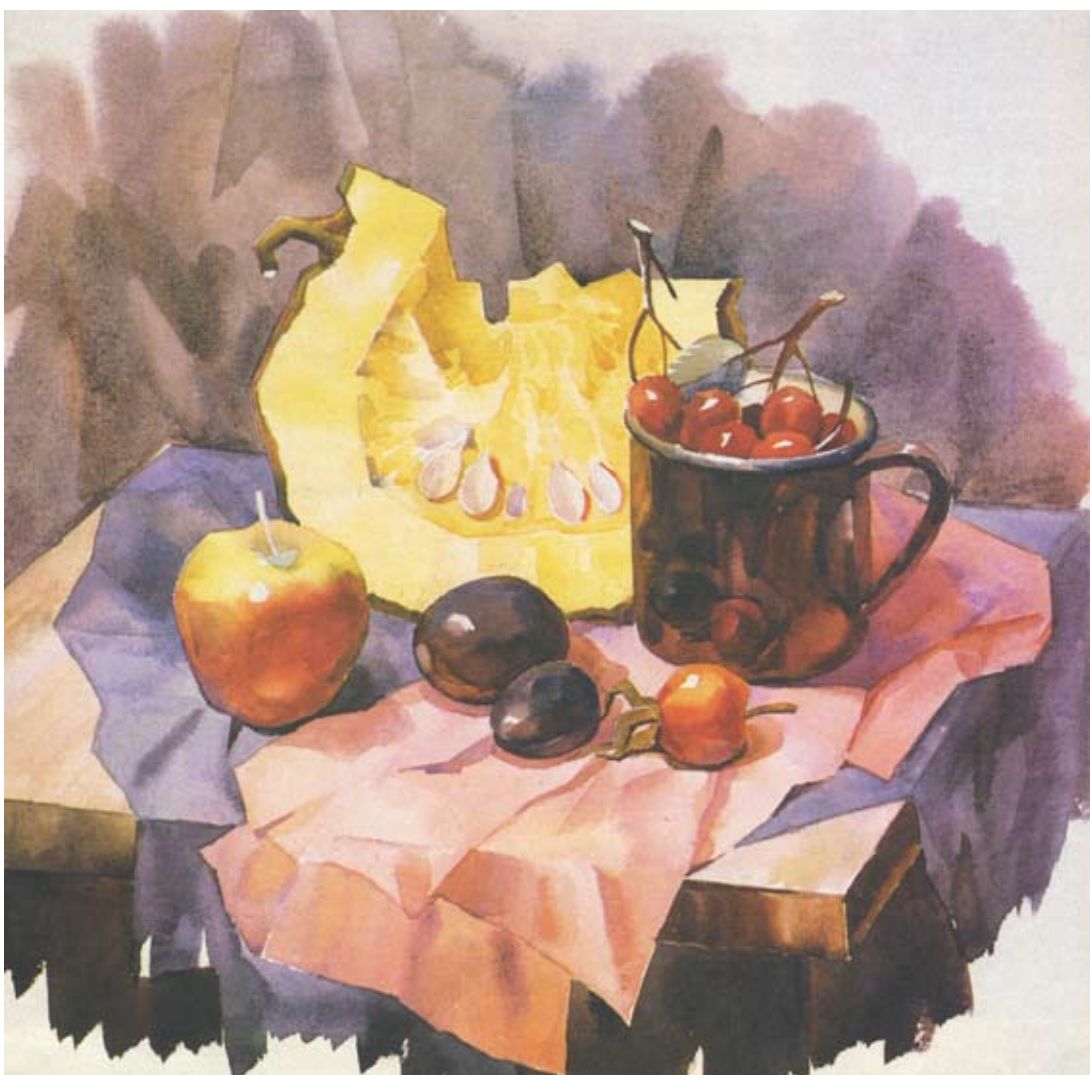

2.1

2.2

2.3

Мастацтва аплікацыі.

Аплікацыя з рознакаляровай паперы.

1

2

3

4

5

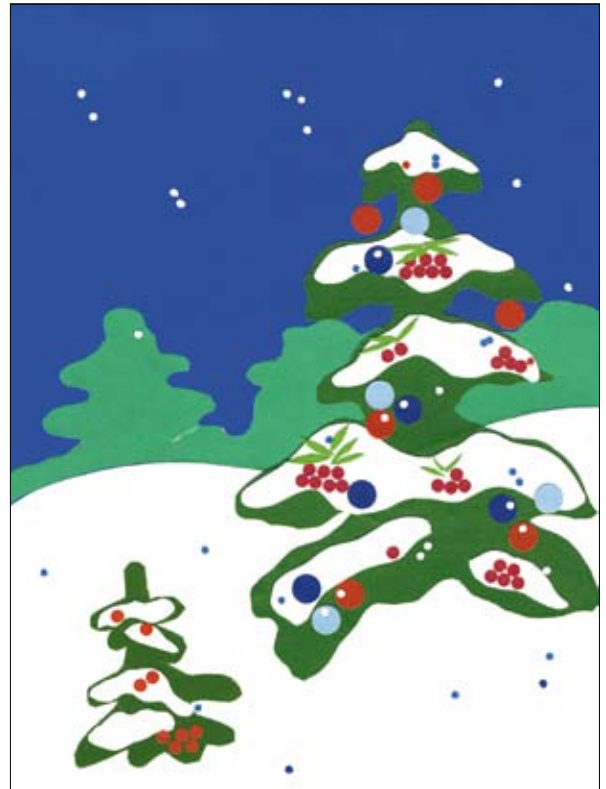

6

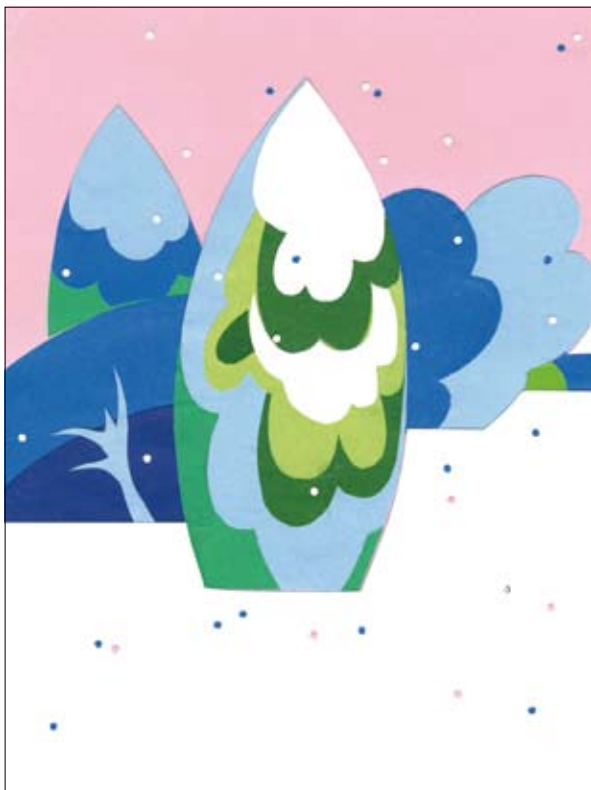

7

8

9

10

11

12

13

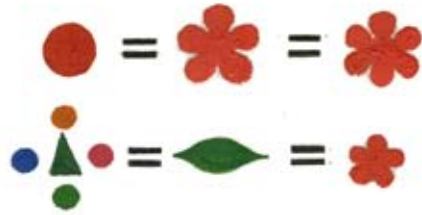
14

15

16

17

18

19.1

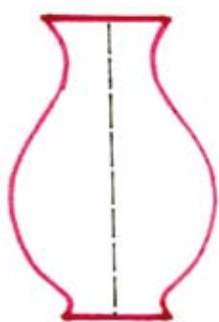

19.2

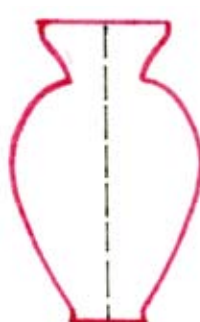
20.1

20.2

21

Аплікацыя з прыроднага матэрыялу (фларыстыка).

1

2

3

4

Мастацтва манатыпіі.

1.1

1.2

1.3

1.4

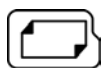
2

3

4

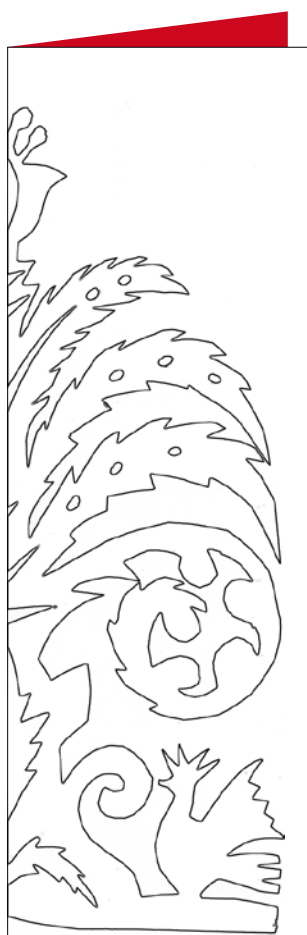
Мастацтва выцінанкі.

1

2

3

4

5

6

7

8.1

8.2

8.3

Ствараєм рел'єфну кампазіцію з папери.

1.1

1.2

1.3

Ствараем шрыфтавыя кампазіцыі.

1

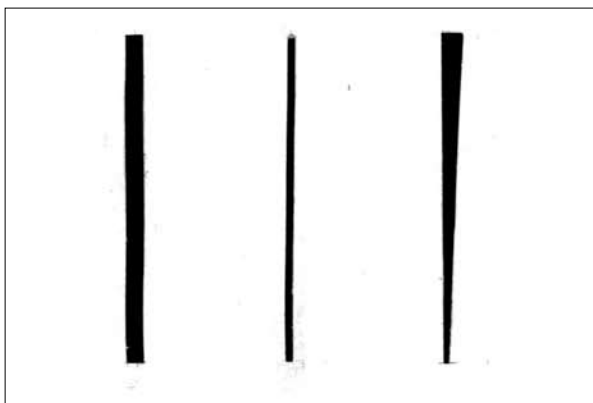

2

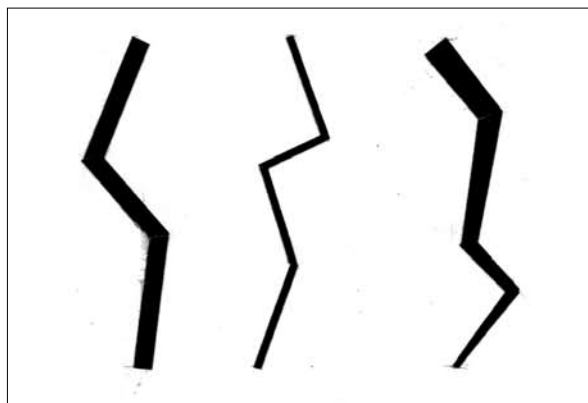

6. СВЕТ ЛІНІЙ І ФАРБАЇ

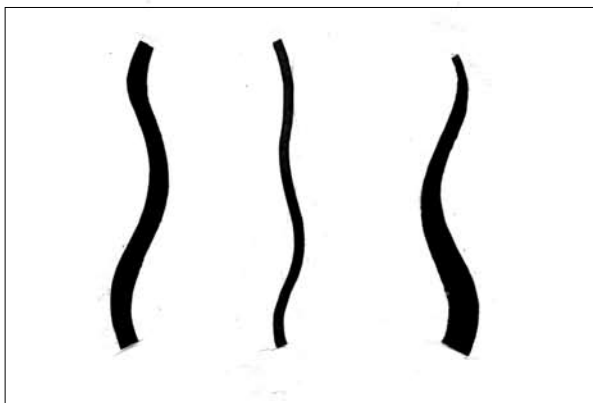
Типы ліній.

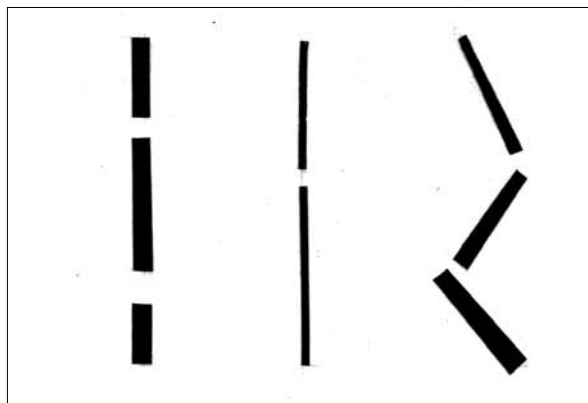
1

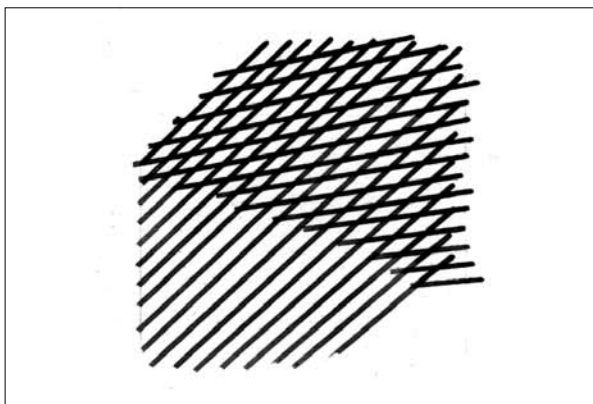
2

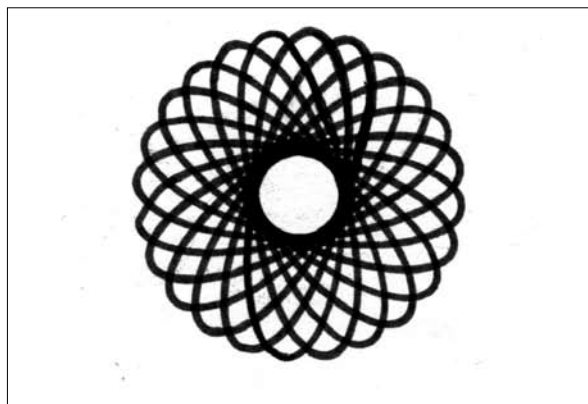
3

4

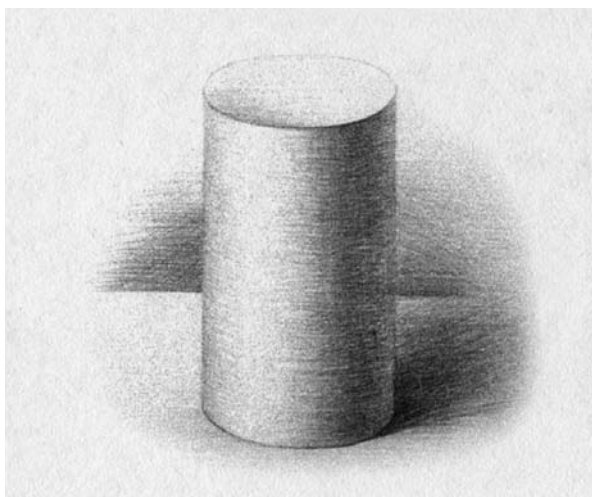

5

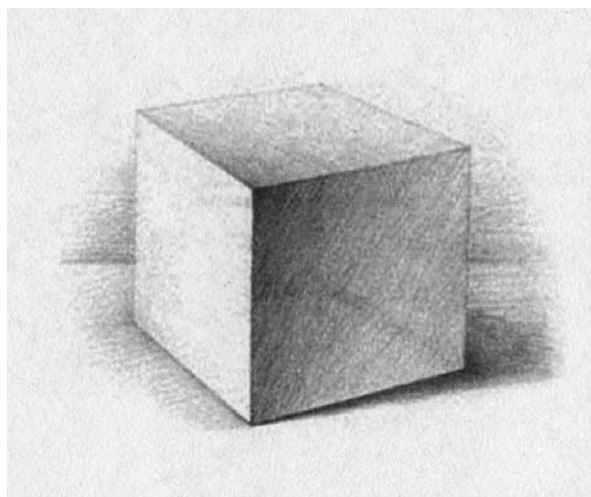

6

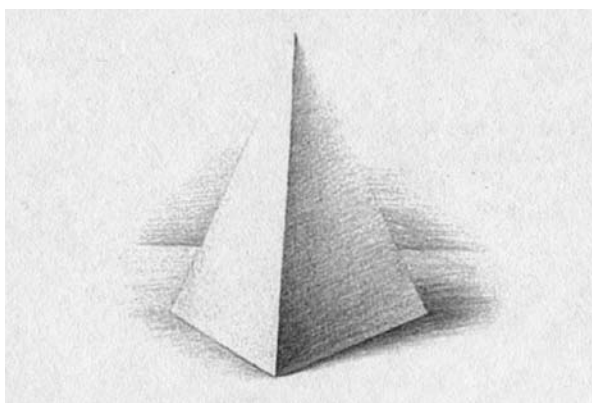
Геометрические тела.

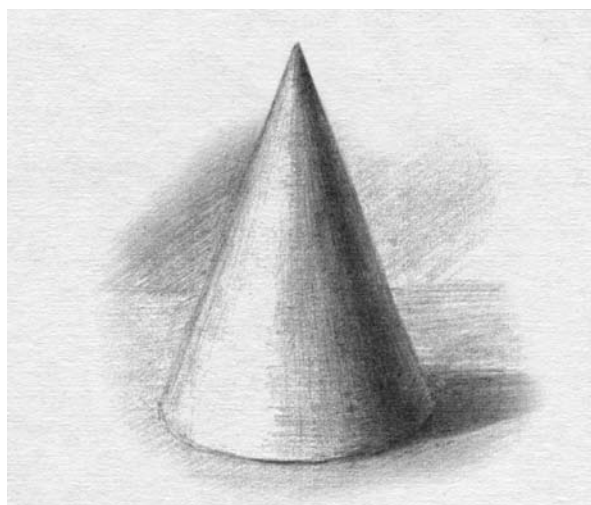
1

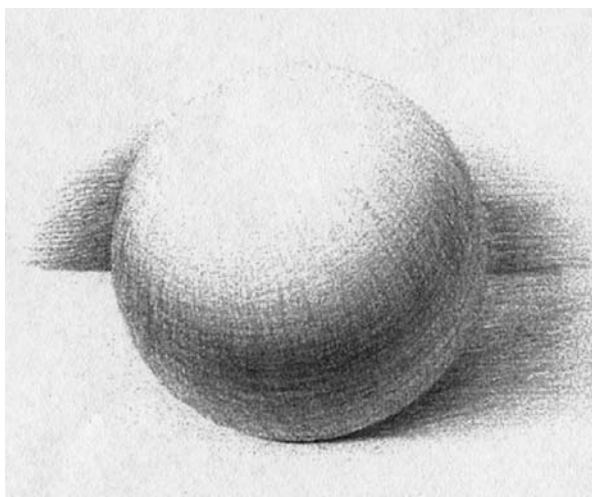
2

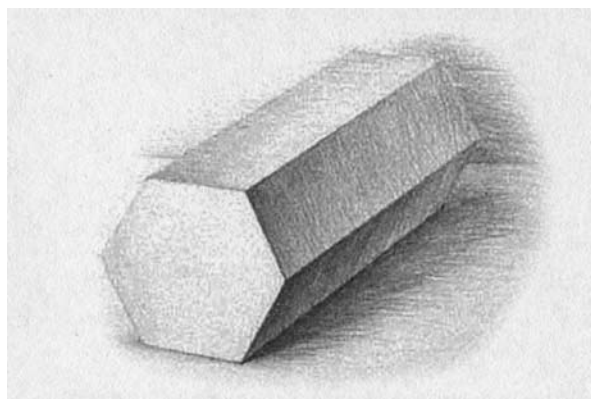
3

4

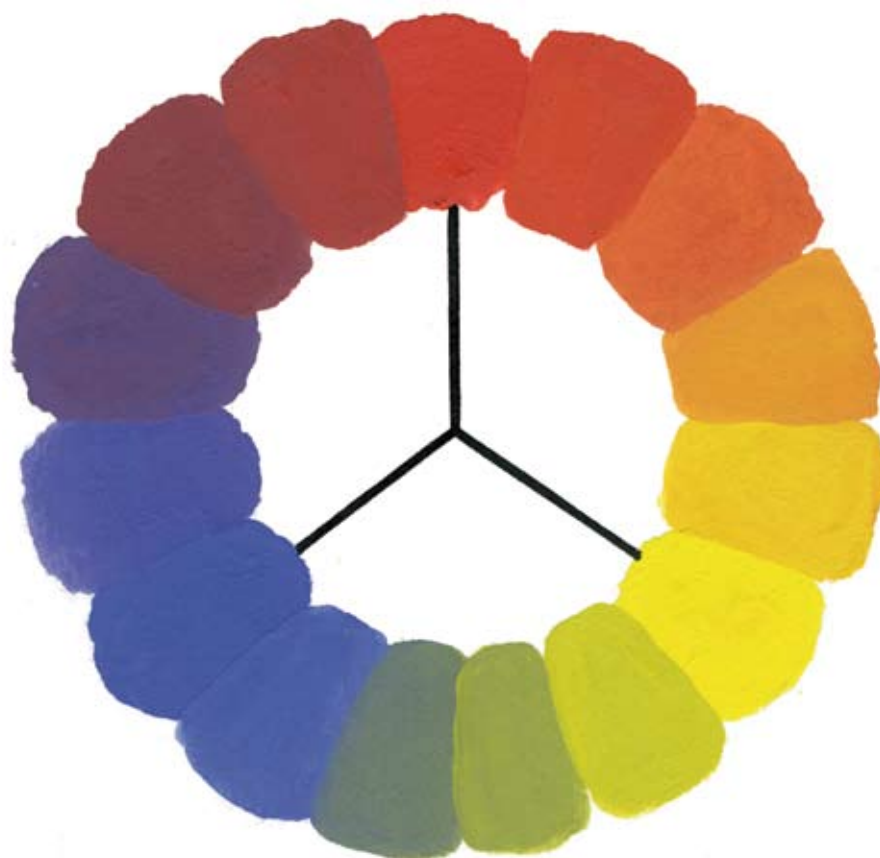

5

6

Колеравы круг. Храматычныя і ахраматычныя колеры.

1

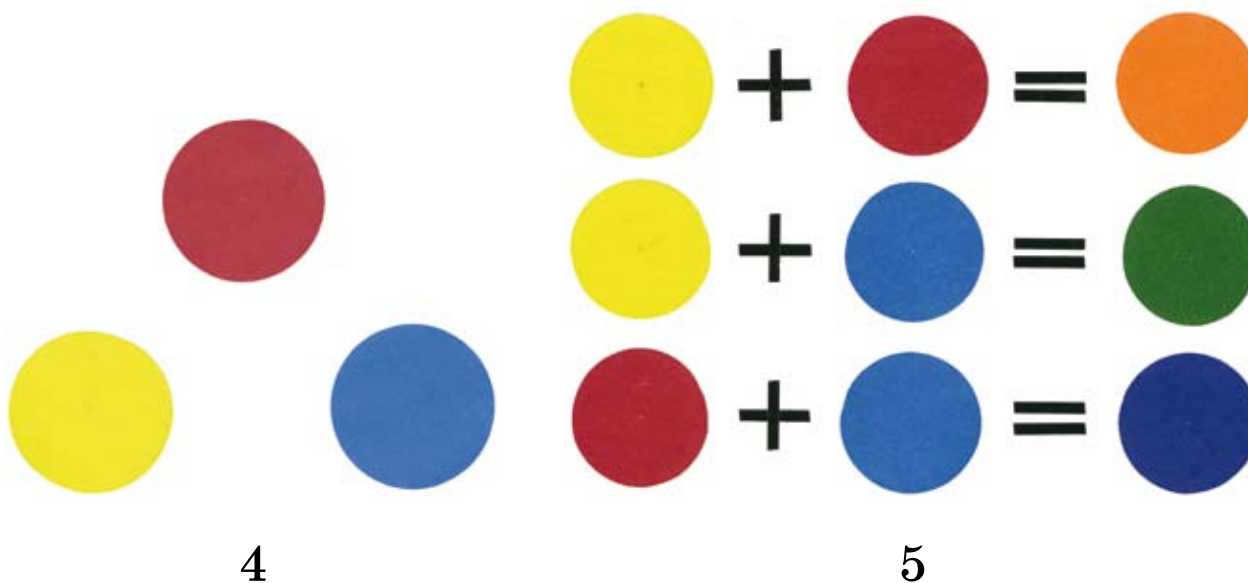

2

3

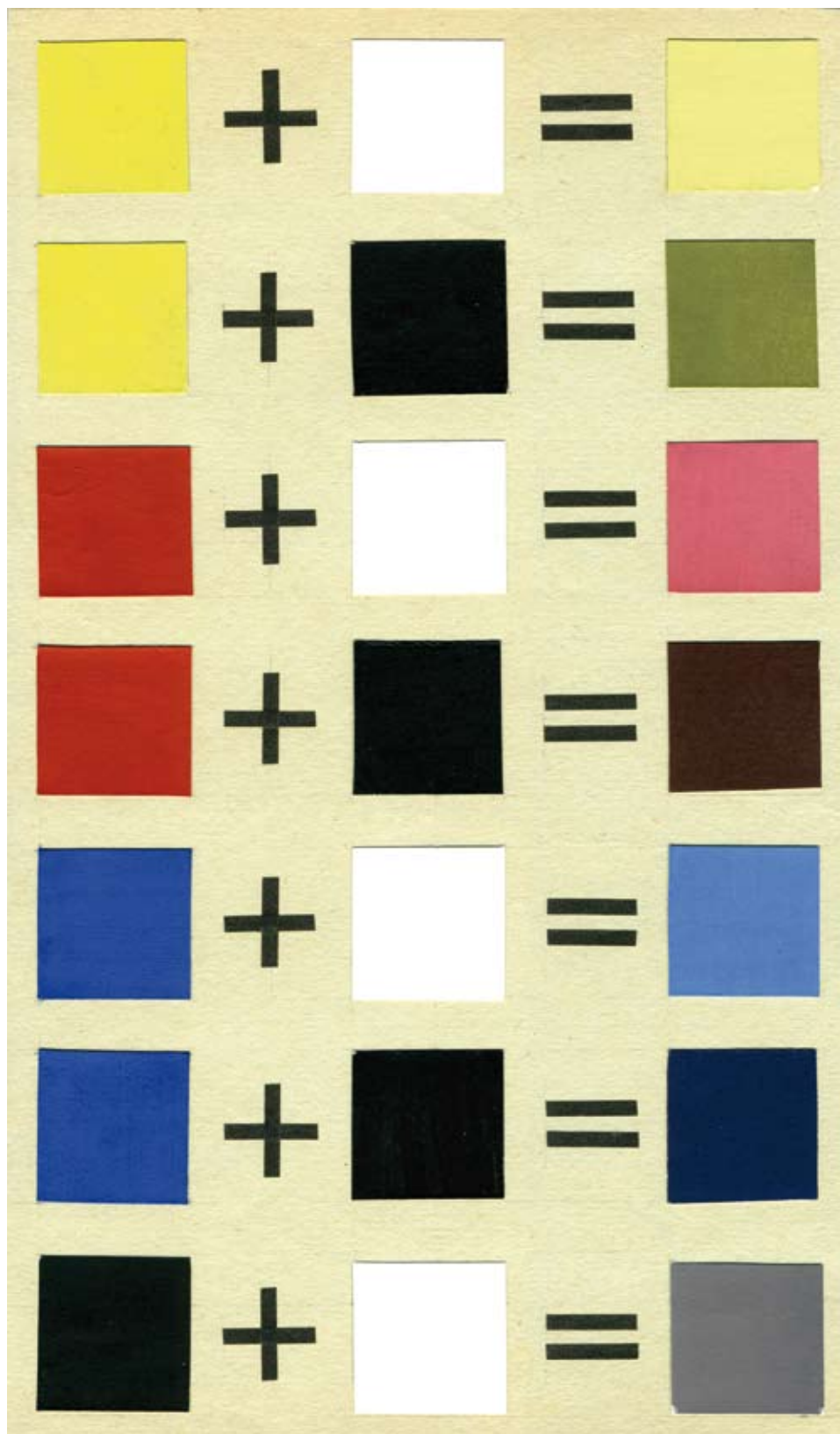
Асноўныя і састаўныя колеры.

Цёплыя і халодныя колеры.

Зацямненне і асвятленне колераў.

Дарагія сябры!

Вось і скончыўся першы год заняткаў па выяўленчым мастацтве. На занятках вы пазнаёміліся з асновамі кампазіцыйнай будовы мастацкіх твораў, іх каларыстычным вырашэннем. Вы ўжо ведаеце законы перадачы прасторавых планаў у пейзажы і нацюрморце. А творчыя кампазіцыі можаце выконваць у розных мастацкіх тэхніках.

Спадзяёмся, што вучэбны дапаможнік па выяўленчым мастацтве вам спадабаўся. І зараз вы адчуваеце сябе творцамі, якія не ведаюць выяўленчых перашкод пры стварэнні мастацкіх работ.

Вучэбнае выданне

Шкуратава Марыя Аляксандраўна

Новікава Юлія Аляксандраўна

Выяўленчае мастацтва

Вучэбны дапаможнік для 1 класа
ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання

Для работы ў класе

Рэдактар	<i>Л. В. Суцягіна</i>
Мастацкі рэдактар	<i>К. К. Шастойскі</i>
Мастакі вокладкі	<i>А. М. Новікаў, К. К. Шастойскі</i>
Мастак	<i>А. М. Новікаў</i>
Камп'ютарны набор	<i>К. К. Шастойскі</i>
Камп'ютарная вёрстка	<i>К. К. Шастойскі</i>
Карэктар	<i>Л. В. Суцягіна</i>

Падпісана ў друк 12.04.2011. Фармат 60 × 90 ¹/₈.
Папера афсетная № 1. Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 12. Ул.-выд. арк. 7,5. Тыраж 59 475 экз. Заказ

РУП «Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне»».
ЛІ № 02330/0552540 ад 10.04.2007.
Вул. Будзённага, 21, 220070, г. Мінск.

ААТ «Паліграфічны камбінат імя Якуба Коласа».
ЛП № 02330/0150496 ад 11.03.2009.
Вул. Чырвоная, 23, 220600, г. Мінск.